Digitaliseret af | Digitised by

DET KGL. BIBLIOTEK
Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):
Titel | Title: Velfortient Svar til Kiøbenhavns Dramaturg Herr Professor Rahbek, i Anledning af hans dramatiske og litterariske Tillæg Nr. 1.
Udgivet år og sted | Publication time and place: Kiøbenhavn : trykt hos Christensen, 1792
Fysiske størrelse | Physical extent: 14 s.

DK

Materialet er fri af ophavsret. Du kan kopiere, ændre, distribuere eller fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work is free of copyright. You can copy, change, distribute or present the work, even for commercial purposes, without asking for permission. Always remember to credit the author.

PUBLIC DOMAIN

Svar
til Rabber
Preislers

17 - 47

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130021926427

Velfortient Svar

til

Kiøbenhavns Dramaturg

Herr Professor Rahbek,

i Anledning af hans

Dramatiske og Litterariske Tillæg

No. I.

Buuten blanck, binnen kranck.

Kiøbenhavn, 1792.
Trykt hos Christensen, i store Kongensg. No. 27.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

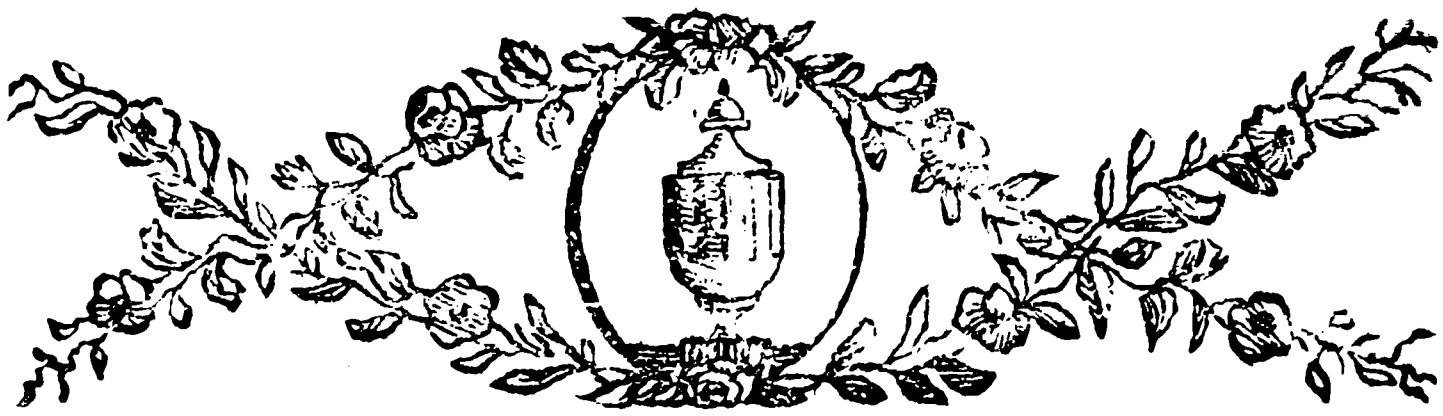

Omsider griber jeg til Penen, da De, Kiøbenhavns Dramaturg, offentlig erklærer, at det nu ikke mere er vilkaarlig for Dem, at see og bedømme Stykker; men, at De som Fader til et Litterarisk og Dramatisk Blad, er forbunden til, at fremlægge Publico Deres Dom. — Skuespilleren tænker viiselig: det bedste Svar paa Deres Kritikasterie er: Taushed! men da De saa usigelig gierne, især, vil være Damernes Pædagog i Dramaturgien, — som ikke selv

have

have den Maade at forsvare sig, og sielden finde Deres offentlige Talsmand i Publico; — saa vil Jeg denne Gang vove det, at sige Dem min Meening, i Anledning af Deres Recension over sidste Forestilling af den værdige Fader; endskiøndt jeg som ubekiendt, ikke kan faae Tak af Begynderinden, den nedpressede nye Lovise, og ikke bør vente mig den af hendes saa stærk ophøiede ypperlige Forgiengerinde.

Det er altsaa en uforsvarlig Forvovenhed af Jomfrue Fredelund, at spille Jomfrue Astrups Rolle, naar der kun ere 3 Maaneders Mellemrum; og en Ubesindighed af den Kongelige Theater-Direction, at udsætte hende for en saa forhadt og farlig Sammenligning. — Erindrer De, Herr Professor, at Jomfrue F. har spillet Eugenie? — og vil De erindre Dem, hvorledes hun spillede denne svære Rolle? Følte De ikke selv, at hun havde dens hele Aand? Afpressede hun Dem ikke Taarer, — vel mueligt, imod Deres Villie; — men, dog Taarer? Tilstaae

mig

mig derfore, at Gemmingens Louise ikke kan være langt over hendes Kræfter, naar Beaumarchais selv maatte have glædet sig over hendes herlige Eugenie! Nei, Herr Dramaturg! Jeg indseer den rette Aarsag til Deres Vrede. Det smerter Dem, at Deres Yndling, som De er faldet paa at skiænke Deres hele Naade, endskiøndt hun i Begyndelsen af Deres Recensent-Bane var et monotonisk Intet i Deres Øine, skulde doubleres af Jomfrue Fredelund, begavet med en ypperlig, bøielig Organ, Karakteer i Ansigtet, med fordeelagtig Skabning — med Ild og Fyrighed — kort sagt: med alle Natur-Gaver til at spille i det Fag, hvori hun har glædet mig og Publicum. — Det smerter Dem, at den Louise, hvis Karakteristik De i en af Morgen-Posterne giorde, ikke til Taksigelse for den Villighed hun bestandig viser imod Dem med at rette sig efter Deres Anmærkninger, urokkelig kunde blive i Besiddelse af en saadan godt memoreret — først paa hendes egen Maade studeret, men siden af Dem rettet og pyntet Rolle.— Jeg er ikke Dramaturg, Herr Professor; men

som

som agtsom Tilskuer, der i en lang Række af Aar, næsten uafbrudt, har besøgt Skuespil; troer jeg at have erhvervet mig saa megen Kundskab, at kunde fælde en Dom; især da Partisthed ikke styrer min Pen! — en Feil, som De ikke er fri for; eller, som De i det mindste ofte med Grund mistænkes for at besidde i høi Grad. Morgen-Posten, som jeg ikke har Tid til at blade igiennem, vidner stærk imod den Tanke, at Deres Domme ere sande, rigtige og authentiske.

Hvor mange Contradictoria fremlægger deri Anmelderen Publico! Hvor megen Frygt yttrer han mod visse Personer, ved at fortie Deres Feil, og ved at hæve dem i Roller, som han neppe behøvede at anmærke! Hvor ofte glider han over en Forestilling, hvor en betydelig Rolle er givet til en anden, ham ikke saa interessant Person! — hvor ofte viser han os, at han fører en herlig Stiil; skriver hurtig op, hvad han tænker; men at han ikke giver sig Tid til, at eftersee en af ham selv fældet ældre Dom i samme Materie.

Nogle

Nogle faa Exempler vil jeg anføre til mit Forsvar. — Jomfrue Astrups Emilie har De i forige Tider behandlet, som Jomfrue Fredelunds Louise i Deres Dramatiske Tillæg; — nu vilde hiin derimod maaskee sætte Herr Anmelderen i stor Forlegenhed, om hun ogsaa spillede hendes Forgiengerindes beste Force-Roller; — vist ikke, fordi hun havde giort saa store Fremskridt; men fordi hun nu er med iblandt de Lykkelige, som skal roses af Dem. Dog — hvad siger ieg? Lykkelige? — Ligesaalidt Jomfrue Astrup maae falde paa den Tanke, at jeg i mindste Maade vilde betage hende den Roes, hun tilkommer som Skuespillerinde; — ligesaa fast er jeg overbeviist om, at hun ofte rødmer over de evige Blomster, Herr Professoren strøer for hende. — En grundet Daddel fortiener mere Tak, end de fleste af Deres Berømmelser!

For nogle Aar siden, var Mad. Preisler Ariadne! De saae Stykket; men en ældre Actrice, som fortiente Deres hele Agt udeelt, havde spillet Rollen; og derfore skrev De med neutral Pen: Jeg

kan

kan ikke tale om Ariadnes Forestilling, da Forretninger holdt mig fra at bivaane Skuespillet. — Er det upartisk Herr Professor?

I Fior opførtes Jacob v. Thyeboe den 14de Martii. Herr Due var Poeten; han havde paataget sig en gammel Maske, ligesom Herr Preisler; men i Recensionen syntes Dem, at Petronius var lykkedes bedre, dersom Due havde spillet ham efter Preislers Exempel, som en ung, fyrig Academicus. Hvor var den Gang Hukommelsen, Herr Anmælder? — Saaledes kunde jeg, ved at conferere Morgen-Posten, finde mangfoldige Modsigelser, urigtige Domme, Svagheder ꝛc. som en Recensent, der vælger Lessings Ord til Motto: Gelinde und schmeichelnd gegen den Anfänger, mit Bewunderung zweifelnd, mit Zweifel bewundrend gegen den Meister, abschreckend und positiv gegen den Stümper, hönisch gegen den Praler, und so bitter als möglich gegen den Cabalenmacher, maae være aldeles fri for.

Tro-

Troer De eliers virkelig, at det vilde være uden Nytte, at bedømme Jomfrue Fredelunds Louise, da hun — saaledes lyde Deres Ord — rimeligviis ikke igien bliver bebyrdet med den? Skade Herr Prof. at De ikke bruger det Magtsprog: hun skal ikke bebyrdes! — Directionen, som ikke handler saa ubesindigen, som De dømmer, indseer meget vel, at unge Skuespillerinder af Genie, maae engang imellem komme frem i stærke Roller; deels for selv at opmuntres, og deels for at viise Publicum, at et saa betydeligt Fag ikke uddøer, men tvertimod kan besættes igien, uden at savne en ældre, i det samme Fag afgaaende. —

De kiender Tydskands og Frankeriges berømteste Skuepladse. — Ogsaa jeg har for en ti Aar siden besøgt de fleste af dem; og maae De ikke sande med mig: at der, et hvert Fag, endog har slette Doublanter? — Hvor meget mere bør da ikke de Gode arbeide, og indhente den Opmuntring af Publico, som Deres Talent fortiener? — De Anmærkninger, De

har

har behaget at giøre over Jomfrue Fredelunds nedpressede Hoved, hyppige og intet stigende Armbevægelser, o. s. v. ere ligesaa besynderlige, som hun neppe kunde vente sig dem af en Kunstdommer, der ikke burde tænke paa at bedømme Skuespillernes Udvortes, da Han selv ikke engang er i Stand til at practisere, overeenstemmende med hans Theorie i Konsten. — Hvad den larmoyante Monotonie angaar, som hun efter Deres Meening saa meget henfaldt til; da maa jeg oprigtig tilstaae Dem, at De ikke vil finde mange, der upartisk bifalder Dem. Jeg saae det hele Stykke med ligesaa sund Fornuft, og maaskee med mere Opmærksomhed, end De. Hendes Scene med Karl udpressede mig Taarer: og hun græd kun, hvor Rollen vilde have det. — Den Scene med Amaldi ønsker jeg aldrig at see bedre udført; og i den med Wodmar kiendte jeg fuldkommen den af Sorg og Fortvivlelse aldeles hentagne Pige, der i Karls Besiddelse saae sit eneste Gode; og uden ham kunde være i Stand til at gaae den haardeste Skiebne i Møde!

Til-

Tilgiv nu, Hovedstadens Dramaturg! at en Lægmand, som kun i en vis Afstand kiender Skuepladsen; som elsker den, fordi den er ham en ligesaa behagelig som nyttig Adspredelse, — vover at træde frem for Deres despotiske Domstoel! Længe havde jeg det i Sinde; Forretninger holdt mig tilbage; men nu glæder det mig, at jeg kan sætte min Beslutning i Værk, og at De selv gav mig saa god Anledning dertil. Ofte tænkte jeg: Hvorfore opstaaer ikke een iblandt Skuespillerne med et Forsvar paa det Heeles Vegne? Hvorfore lader man ikke Professoren det vide, at hans Pen ikke er kritisk, men partisk; at han for det meste mangler de Egenskaber, som giøre Recensenten elsket og agtværdig? — men — Skuespillerens Skiebne er: at høre og at tie! uagtet aldrig nogen Frygt burde have Sted, hvor man forsvarer sin egen og sit Selskabs Sag, især imod en Mand, der frivillig og uopfordret opkaster sig til Dommer!

De

De siger: Baade den, der lover for meget, og den, der venter for meget, skade sig begge selv, og De vil giøre en Contrakt med Publiko, hvorefter man skal bedømme Deres Leverance. — Sandt nok: Deres Løfter ere altid beskedne; men Opfyldelsen ærgrer ofte, saavel Skuespilleren, som Publikum. Skade for Konstneren er det, at De ikke er autoriseret og betalt Censor; thi da var De forbunden til, at vælge det eeneste Ord: Upartiskhed! til Motto; men — med det Privilegium De selv har givet sig, kan De efter eget Godtbefindende lade Deres dramatiske Lune have Friraadighed, og opvarte Publikum med Lessings Aand, som, urigtig anvendt, ofte foruretter saa mange af vores værdigste Skuespillere. At De tør vove at fremsætte Deres Ønsker, det begriber jeg; men at De offentlig tør takke Vedkommende for lydig Efterkommelse af Deres Villie, og at Skuespillerne ikke offentlig igien frabeder sig Herr Professorens idelige Rettelser,

telser, det er mig aldeles ubegribeligt. — Dog — hvem veed, hvad mit Exempel virker!

Kan en Lægmands Bøn, der af sand Enthusiasme for et Selskab, hvoraf han kun kiender faa personlig, formaae noget; saa træder frem, I, vores Danske Skuepladses Ziir! I, som ved ivrig Dyrkelse af Konsten har erhvervet Eder Navn og Hæder! — griber dem under Armene, som stræbe efter de Palmer og Laurbær, I ere krandsede med! — forsvarer dem offentlig; og viiser, at Eders Praxis, grundet paa Theorie, langt overgaar Herr Professor Rahbeks Theorie, blot grundet paa Lessings Ord! Overtyder Professoren om, at den Mand, som selv ikke har den mindste legemlige Veltalenhed, aldrig maae befatte sig med at bedømme Andres; at han maae indsee, hvor let det er, at finde Feil, hvor man vil finde dem; hvor svært det derimod vilde være, selv at giøre det bedre; og at han aldrig maae lade sig forlede til at dadle en Skuespiller ufortient, for derved saameget mere at hæve dens Forgienger i Rollen.

len. Er De upartisk, Herr Professor! saa vil man ligesaa stærk længes efter Deres Dom, som man bestandig med største Grund glæder sig over Deres Skrivemaade. — Er De derimod det Modsatte, — saa henviiser jeg Dem uden Naade og Barmhiertighed til mit Motto.